

KONSTRUKCJE

Zlin 143LSi

Zlin 143LSi

Przygotowując materiał
o *Zlinie 142* do poprzedniego
numeru PLAR,
dowiedzieliśmy się,
że w pierwszych dniach maja
z fabryki Moravana
w Republice Czeskiej zostanie
przebazowany świeżo
kupiony czteromiejscowy
Zlin 143LSi.
Korzystając z przysługującego PLAR
zwyczajowego prawa pierwszego
lotu, wzięliśmy udział
w odbiorze samolotu

morawska alternatywa

KONSTRUKCJE

Zlin 143LSi

Zlin 143LSi
to solidny
i wygodny,
znakomicie
wyposażony
samolot o dobrych
osiągach.

W swojej klasie
nie ma dużej
konkurencji...

Do Otokovic na Morawach wyruszamy „rzutem kołowym” w poniedziałek wieczorem. Jazda przez Cieszyn trwa sześć godzin i wysiadając z samochodu już po północy z trudem rozprostowujemy kości. Hotel Bařov Spoleãenský dům o modernistycznej architekturze jest świadectwem rozkwitu, jaki dokonał się tu w latach trzydziestych za sprawą sławnego przedsiębiorcy Tomáša Bařy (tak, tego od butów). Wchodząca w skład jego koncernu spółka Zlinská Letecká Akciová Společnost od 1924 roku produkowała w mieście Zlin szybowce, ponieważ jednak nie wolno tam było produkować silnikowych statków powietrznych, z myślą o produkcji samolotów w 1933 roku Bařa przeniósł fabrykę do Otokovic. Do wybuchu wojny firma dorobiła się szeregu nowoczesnych, wytwarzanych w znacznych ilościach konstrukcji. Pod niemiecką okupacją zakłady produkowały samoloty Klemm Kl 35 i Bücker Bü 181 Bestmann, których zbudowano tam 783 sztuki – tę ostatnią konstrukcję wytwarzano i rozwijano już pod własną marką również po odzyskaniu niepodległości. W 1948 roku oblatano nowy samolot Z-26, który dał początek serii udanych modeli *Tréner* z fotelami w układzie tandem, w tym popularnych u nas Z-526. W połowie lat 60. czeskosłowackie siły powietrzne złożyły zapotrzebowanie na nowy samolot szkoleniowy, w efekcie czego powstał oblatany w 1967 roku model Z-42 z dwoma miejscami obok siebie. Rok później opracowano czteromiejscowy Z-43, wykorzystujący 80 % podzespołów Z-42. Rozwinięcia obu tych modeli stanowią obecną ofertę firmy Moravan Otokovice.

fot. Andrzej Rutkowski

Skrzydła z poszerzonym centropłatem wyposażono w końcówki osłabiające wiry brzegowe

Zliny
 mogą śmiało
 konkurować
 na rynku
 nie tylko
 własnościami
 lotnymi i ceną,
 ale i ogólnymi
 kosztami
 eksploatacji

Przyciski autopilota i sterowanie trymerami

fot. Andrzej Rutkowski

W gnieździe Zlinów

We wtorek rano meldujemy się w sali konferencyjnej zakładów Moravan, gdzie na stole piętrzą się stopy dokumentacji – od książki płatowca i instrukcji użytkownika w locie, przez instrukcje serwisowe płatowca, silnika i śmigła, po papiery związane z zakupem. Krzysztof Bieř, nabywca samolotu, sprawdza wszystko skrupulatnie – oprócz roli maszyny dyspozycyjnej w jego firmie samolot będzie również służył jako dealerski egzemplarz demonstracyjny. Po podpisaniu i przekazaniu papierów idziemy oglądać samolot. Ciemnoczerwony OK-RED błyszczy w słońcu świeżym lakierem na tle hangarów z (jeszcze przedwojennym) napisem „Aerodrom Bařa”. Z ciekawości oglądamy maszynę, którą prezentuje inżynier Jiři Neubauer. Niby *Zlin* jak *Zlin*, ale trochę inny. Zamiast smukłego nosa z rzędownym Walterem – spłaszczona, krótsza maska, kryjąca sześciocylindrowego boksera. Kadłub jest nieco dłuższy, co daje lepszą stateczność. Skrzydła o większej rozpiętości nie mają charakterystycznego dla Z-142 ujemnego skosu, za to zaopatrzone są w podwinięte ku górze końcówki, zmniejszające opór indukowany przez roz-

Na tablicy przyrządów wszystko, co potrzebne do lotów IFR, a nawet więcej

fot. Andrzej Rutkowski (2)

Zlin 143LSi

ZA i PRZECIW

+ dobre własności lotno-pilotażowe + komfortowy, duża masa użyteczna + bardzo bogate wyposażenie	- brak instalacji przeciwbłodzeniowej - wsiadanie po skrzydle (cecha dolnoptata)

prosenie wirów brzegowych. Większą rozpiętość uzyskano przez zastosowanie poszerzonego centroplata – zewnętrzne części skrzydeł są takie same, jak w dwumiejscowych Zlinach. Wszystko perfekcyjnie wykonane, dopieszczane z rzemieślniczą pieczołowitością. Krzysztof Pankowski, instruktor z Płocka, wsiada do kabiny. Dziś wylaszkuje się na Z-143, żeby móc nas zawieźć do domu, a potem szkolić innych pilotów. Rzut oka do wnętrza potwierdza, że maszynę od poczciwych aeroklubowych Zlinków dzieli cała epoka:

Zlina 143LSi
dzieli
od poczciwych
aeroklubowych
Zlinków
cała epoka –
nowy silnik,
nowoczesne
wyposażenie...

fot. Andrzej Rutkowski

fot. Michal Setlak

Osobne nawiewy dla tylnych foteli

Widoczność z kabiny genialna na wszystkie strony, a gdyby słońce za bardzo przypiekało, na górze można zaciągnąć płócienną zasłonkę.

Rozwój

Korci mnie, by zobaczyć wnętrze hali produkcyjnej. Josef Pavelčík, odpowiedzialny za kontakty zagraniczne, uśmiecha się i przeprasza – co kręci głową – na montażu stoją dwa prototypy, więc z fotografowania nici. Jakie prototypy? Jeden wyposażony w glass cockpit, drugi o zmniejszonej masie własnej. Konstrukcja wciąż się rozwija i od Z-43 z rzędowym silnikiem przeszła długą drogę. Model Z-143L z zachodnim motorem powstał w 1992 roku, wkrótce po opracowaniu wyposażonego w *Lycominga IO-360* dwumiejscowego Z-242L. Zastosowanie silników znanego producenta umożliwiło rozwinięcie eksportu –

fot. Andrzej Rutkowski

Widoczność z kabiny – znakomita

komplet przyrządów IFR z transponderem i dwoma porządnymi radiami, GPS, autopilot... Tablica przyrządów dobrze osłonięta od góry. Wygodne fotele z zagłówkami, akrobacyjne, czteropunktowe pasy.

Tak, Zlin 143 jest dopuszczony do akrobacji!

fot. Michal Setlak

Pasażerowie mają wyjątkowo dużo miejsca

...i stosowne lusterko w aerodynamicznej owiewce

serwis *Lycominga* można znaleźć praktycznie w każdym punkcie świata. O ile w przypadku Z142 możliwość eksploatacji według stanu, pozwalające uniknąć kosztownych napraw głównych, pojawiła się dopiero niedawno, Z242 i Z143 są tak eksploatowane od początku.

**Samolot
wykonano
z przysłowiową
rzemieślniczą
pieczołowitością**

Samolot ma zaczep do holowania szybowców...

Lecimy

Po uzyskaniu przez naszego pilota uprawnień na typ pakujemy rzeczy do maszyny. Zamykamy bagażnik za kabiną mieści 60 kg, nad nim znajduje się dostępna od wewnątrz półka. Tankujemy paliwo i ruszamy do Polski. Z pełnymi zbiornikami, bagażem i trzema solidnymi facetami na pokładzie kołu-

jemy na początek pasa – droga startowa fabrycznego lotniska ma tylko 650 m, ale to wystarczy. Po oderwaniu rozpędzamy się chwilę nad betonem i w górę! Wariometr pokazuje 5 m/s, po chwili żegnamy się z wieżą w Otrokovicach i bierzemy kurs ku granicy. Bez żyłowania silnika robimy 220 km/h. Siedząc na tylnym fotelu przypominam sobie, jak wczoraj w samochodzie ciepły mi nogi – tu jest zdecydowanie wygodniej, mam sporo miejsca na stopy. Czuję się jak w limuzynie! Podziwiam górzysty krajobraz Moraw – widoczność z wnętrza jest świetna, to nie to, co w klaustrofobicznych kabinach kompozytowych czteremieściówek, czy nawet w Cessnachs. Przede mną dwóch Krzysztofów ujarzmia autopilota: – „Patrz, można mu kazać lecieć według żyrobosoli, na VOR-a i według GPS! Ale i bez niego Zlinek sam leci!” Faktycznie, jak mogłem się sam przekonać parę dni później, samolot jest jednocześnie stateczny i sterowny, a po wytrzymowaniu sterować można dwoma palcami;

Reklama

SILVAIR Sp. z o.o.

CERTYFIKOWANY OŚRODEK SZKOLENIA LOTNICZEGO

JESTEŚMY DLA WAS

- szkolenie teoretyczne
- szkolenie praktyczne do PPL [A]
- hangarowanie statków powietrznych
- serwis techniczny samolotów

Biuro:
Al. Komisji Edukacji Narodowej 93/B3
02-777 Warszawa,
tel. +48 022 335 07 51, +48 022 335 07 96
kom. 0 605 900 650, fax +48 022 335 07 97
e-mail: info@onet.eu, www.silvair.net

Łądowisko Sobienie Biskupie
Tel/fax +48 025 623 01 05 09°
kom. 0 605 900 650

Sobienie
Radio
135,175

27°

Zlin 143LSi

Rozpiętość	10,14 m
Długość	7,58 m
Wysokość	2,91 m
Masa własna	855 kg
Maksymalna masa startowa	1350 kg
Prędkości:	
maksymalna V_H	260 km/h / 140 kt
przelotowa (75% mocy)	243 km/h / 125 kt
przelotowa (60% mocy)	223 km/h / 120 kt
minimalna (klapy 37°)	101 km/h / 55 kt
Długość startu na 15 m	640 m
Długość lądowania z 15 m	765 m
Wznoszenie	4,9 m/s
Pułap praktyczny	4170 m
Zasięg	1110 km

oprócz zwykłego kółka trymera steru wysokości są jeszcze przyciski trymerów elektrycznych na drążku.

Spoglądam w dół i odczytuję na kominach nazwę „Elektrownia Rybnik”. To już? Za moment lądujemy na chwilę w Gliwicach, gdzie właściciel jest umówiony na krótkie spotkanie biznesowe. Spoglądam na zegarek – czy zdążymy do Warszawy przed zachodem? Samolot

Zlina pilotuje się przyjemnie

szybki, powinno się udać. Pół godziny później zapinamy pasy, sakramentalne „Od śmigła!” i... zaskoczenie: silnik nie odpala, po kilku próbach akumulator słabnie. Na szczęście przyjaciele z Aeroklubu Gliwickiego podłączają nam zasilanie lotniskowe. Odpalił! Okazuje się, że po prostu zalaliśmy silnik, o co łatwo we wszystkich wtryskowych *Lycomingach* – później nie mieliśmy już takich problemów. Zrobiło się trochę późno, ale z wiatrem w ogon robimy względem ziemi 243 km/h i na Babicach lądujemy o czasie. Misja wykonana – w Polsce jest pierwszy Zlin 143. I pewnie nie ostatni.

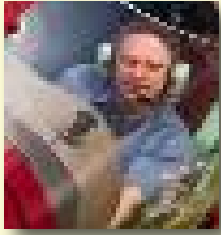
Charakterystyczna dla Zlinów przesuwana, płócienna zastonka przydaje się w słoneczne dni

Zlin 143LSi
łączy znaną
z modelu Z142
sterowność
z większą, dzięki
wydłużonemu
kadłubowi,
statecznością

Konstrukcja

Cztermiejsowy, jednosilnikowy dolnopłat o konstrukcji metalowej. Przednia część kadłuba kratownicowa, spawana z rur stalowych, kryta blachą duralową i laminatem szklano-epoksydowym, część ogonowa duralowa, półskorupowa. Skrzydła o obrysie prostokątnym, jednodźwigarowe z dźwigarem pomocniczym,

**Instr. pilot
Krzysztof Pankowski:**

Zlin 143LSi jest tak samo przyjemny w pilotażu jak 142, podobnie zwrotny, ale bardziej stateczny. Steruje się nim lekko i precyzyjnie. Imponuje wyposażenie, w tym przydatny na trasie autopilot. Duża moc pozwala startować z trawy z czterema osobami i daje duże wznoszenie; prędkość przelotowa na oszczędnych parametrach – 220 km/h. Niska tablica przyrządów zapewnia świetną widoczność do przodu, bogate oszklenie – naokoło i ku górze. To zaleta dolnołotą; podobnie jak łatwe tankowanie. Plusem jest też obszerna kabina.

fot. Andrzej Rutkowski

Z silnikiem Lycoming – Zlin zyskał jeszcze bardziej rasową sylwetkę. Wkrótce litery OK zostaną zastąpione przez SP

w częściach zewnętrznych zbiorniki paliwa – główne o pojemności po 61 l, dodatkowe po 51 l. Dźwigar główny w środkowej części pompowany azotem. Kłapy szczelinowe trójpołożeniowe o napędzie mechanicznym, lotki szczelinowe odciążone masowo, stery wysokości i kierunku odciążone masowo i aerodynamicznie, ster wysokości wyposażony w klapkę wyważającą. Napęd

**Podstawowa
wersja maszyny
kosztuje
260 tysięcy euro**

steru wysokości i lotek popychaczowe, steru kierunku popychaczowo-linkowy. Podwozie stałe ze sterowanym kółkiem przednim, koła podwozia głównego na goleniach sprężystych wyposażone w różnicowe hamulce. Silnik Lycoming IO-540-C4D5, 6-cylindrowy z wtryskiem paliwa, śmigło trójłopatowe stałych obrotów Mühlbauer MTV.

Michał Setlak

Reklama

**KRAJOWE BIURO
UBEZPIECZEŃ LOTNICZYCH**

Wy latacie - My ubezpieczamy!

Proponujemy Państwu ubezpieczenia: ✓ Aerocasco ✓ OC użytkownika (pilota, skoczka, operatora modelu latającego) ✓ OC cargo, poczta, catering ✓ OC handling, ground service ✓ OC zarządzającego lotniskiem, lądowiskiem ✓ OC ośrodków szkolenia lotniczego, egzaminowanych i instruktorów ✓ OC projektantów i producentów statków powietrznych i innego sprzętu lotniczego ✓ OC CAMO ✓ ubezpieczenie majątku ✓ NW	Obsługując Państwa gwarantujemy pełną zgodność z postanowieniami przepisów międzynarodowych, wymaganiami WE oraz praw lotniczego. Zapewniamy: ✓ audyt ubezpieczeniowy ✓ opracowanie indywidualnego programu ochrony ✓ administrowanie i bieżącą obsługę ubezpieczeniową ✓ pomoc w zakresie prawa lotniczego ✓ obsługę roszczeń odszkodowawczych

Krajowe Biuro Ubezpieczeń Lotniczych Skwer Kard. Wyszyńskiego 5 01-015 Warszawa
tel. +48 22 460 48 40 fax +48 22 460 00 80 kom. +48 502 289 600 e-mail kbul@kbul.pl www.kbul.pl